

Izhajajo vsak petek. — Uredništvo in upravnništvo (začasno): Ljubljana, Knafljeva ulica 18. — Naročnina za mesec 6 Din, četrletno 10.

Štev. 2.

Urejuje: Redakcijski odbor.

Leto IV.

Lovro Klemenčič:

Avtonomija sindikalnih organizacij in politika delavskega razreda v SHS.

1.

Poprevalna doba 1919 do 1921.

Delavski sindikati v pokrajinah današnje države Srbov, Hrvatov in Slovencev so bili že pred vojno slabo razviti. V Srbiji je doseglo število organiziranih delavcev pred balkansko vojno okrog 6000, a že med balkansko vojno je to število padlo na brezpomembnost, svetovna vojna in okupacija Srbije pa je popolnoma uničila sindikalni kakor tudi organizatorični politični pokret delavskega razreda v Srbiji. Sindikalne organizacije Banata, Bosne in Hrvatske, ki so bile pred vojno še v slabšem stanju kot one v Srbiji, so med vojno docela propadle. Obdržale so se med vojno edine sindikalne organizacije v Sloveniji, ki so bile tesno zvezane z gospodarskimi konsumnimi društvi; a tudi te le s pomočjo svojih central v avstrijskih in čeških deželah.

Nezadovoljstvo in odpor proti vojni ter velika brezposelnost, ki je nastala neposredno po prevratu, je pripeljala veliko število delavstva in kmetijskega polproletarijata v socialne sindikalne organizacije v vseh pokrajinah. Konjunktura v obrti in industriji leta 1920. in 1921., ki je narasla predvsem zaradi splošnega pomanjkanja življenjskih potrebščin po petletnem rušenju vsega, kar človek potrebuje za življenje, in po petletnem produciranju vsega, kar ugo-

nablja delovno silo in človeku potrebne naprave — je primorala te številčno močne, a na znotraj slabe sindikalne organizacije na neprestane boje. V teh bojih so se pokazali vsi nedostatki sindikalnih organizacij: pokazala se je neenotnost sindikalne taktike, ki je izvirala iz slabega vodstva in iz pocepanosti organizacij. Pokazalo se je pomanjkanje sindikalno izvežbanih funkcionarjev. Pokazala se je silna potreba po združenju sindikalnih organizacij v celi državi. Ta potreba je rodila ekstremne centraliste, ki so smatrali, da je neobhodno preko noči združiti vse strokovne organizacije v ene po enem kopitu v vseh ozirih strogo centralizirano organizacijo. Ta ekstremni centralizem je rodil odpor pri reformistih, ki so se upirali sploh vsakemu združenju, ker so slutili, da bo pretirani centralizem onemogočil sindikalni pokret ali pa da bi ga dovedel na neznanje majhne organizacije.

Ta bojazen je bila opravičena predvsem zaradi tega, ker na sedežih central v Beogradu in Zagrebu ni bilo industrijskih predpogojev, niti sposobnih funkcionarjev, ki bi bili prosti nacionalnih in provincialnih predsodkov. Organizacije v Sloveniji pa so se branile združitve deloma vsled jezikovnih razlik, deloma vsled drugačne politične in internacionalne orientacije, ki je pri tedanji konstelaciji mednarodnega

delavskega pokreta in nevarnosti zmage kontrarevolucije v Rusiji tvorila glavno in skoro edino vprašanje.

Tako se je zgodilo, da slovenski sindikati, najrazvitejši po svojem organizacijskem stanju in izkušnosti, niso igrali nobene vloge ter tudi niso bili polnopravno zastopani na I. sindikalnem kongresu v Beogradu, na veliko škodo nadaljnjega razvoja sindikalnega gibanja v SHS.

Prvi sindikalni kongres v Jugoslaviji je bil bolj pod vplivom splošnega navdušenja nad takrat bujnim delavskim pokretom in takrat agilno razpoloženimi masami — kot pa bi moral biti v znamenju resnega dela in sindikalnega konsolidiranja. Medstrokovna centrala, ki je bila izvoljena na tem kongresu, se je kmalu pokazala nezmožno izpeljati do kraja velike akcije, ki so bile pred duri, niti je bila zmožna uvrstiti na znotraj organizacije. Brzo se je pokazalo, da v C. S. R. Svetu v Beogradu ni niti enofne taktike niti dovolj razumevanja za ogromno sindikalno gibanje v celi državi. Stroga centralizacija se je pri nesposobni centrali razvila na mah v sindikalno birokracijo, ki je zgubila stike s praviimi potrebami širokih delavskih množic.

2.

Doba Obznane in Zakona o zaščiti države 1921 do 1923.

Tako se je zgodilo, da je nepremišljena čeznočna centralizacija sprečila normalni razvoj delavskih sindikatov in jih samo prividno konsolidirala. Prva ofenziva delodajalcev, ki se je začela s prepovedjo II. sindikalnega kongresa, je zatekla

delavske sindikate nepripravljene duhovno in materialno. To se je posebno očitno pokazalo s proglašanjem slovice »Obznane«. Z enostavnim protizakonitim dekretom so se na mah zaprli skoraj vsi delavski sindikati, ne da bi le-ti, dasiravno so šteli preko 150.000 članov, dali le trohico odpora. To je silno opogumilo delodajalce, posebno pa vladajoči bančni kapital, ki se je vsled trgovske krize 1921. leta začel stekati v industrijo. Navajen visokih profitov v spekulaciji, izvozničarstvu, je zahteval iste profile v industriji. Na polu pa so mu bili številni sindikati, ki jih je v kratkem razbil in uničil.

Skrajno zločinsko in nepremišljeno je bilo v tistem času izzivati, kakor tudi izvrševati razkol. Neglede da sem na seji Centralnega sveta 1921. leta to povedal in bil proti izključitvi opozicije iz stranke, je večina pod vplivom takratnih velikih, toda samo zunanjih uspehov, izglasovala izključitev zelo enostavno, lahko in nepremišljeno. Vsakemu je bilo jasno, da izključitev pomeni razkol v najtežjem času, ko je kapital pričel ofenzivo in ko je celi delavski razred bil stavljen izven zakona.

Dogodki, ki so se vršili v sindikalnem pokretu po Obznani, so najžalostnejši in najsramežnejši v zgodovini delavskega gibanja na Balkanu — a morda celo v Evropi.

Sindikalna birokracija posebno z desnega krila, a nič manj s frazerskega krajnega levega krila, je pokazala tako ozkorsrčnost in neumevanje delavskih interesov, kakor je še ni zabeležila zgodovina delav-

LISTEK.

Emil Zola:

Germinal.

Prevel * * *
(Nadaljevanje.)

Že pri vratih je zagledal Maheu zaloge. Rekel ni ničesar, samo njegov nemirni obraz se je razjasnil. Cel dan ga je mučila misel na prazno omaro brez masla in kave. Kaj naj počne žena? In kaj naj bo, če se vrne praznih rok? Zdaj pa je imela vsega! Bo mu že pozneje povedala. Veselo se je nasmejal.

Katarina in Jeanlin sta že vstala in pila svoje kavo, Caharija pa, ki ni bil sit od juhe, si je odrezal kos kruha in ga mazal z maslom. Videl je žolco, pa se je ni pritaknil. Meso je bilo za očeta, če ga je bilo samo za enega.

»Piva nimam,« je rekla Maheujka, ko je sedal mož k jedi; »hotela sem prihraniti še nekaj denarja. Če pa želiš, naj gre mala ponj.«

Začuden jo je pogledal. Kaj? Imela je tudi še denar?

»Ne, ne, sem že naredil svoj požirek. Dovolj je.« In vrgel se je na jed. Kadar je oče jedel, so bili tihi. Tudi on sam ni spregovoril besede. Vprašal je samo, če stari gori še spi. Ne, ded je šel na svoj običajni sprehod. In molk se je začel znova.

Vonj mesa pa je zbudil mala dva in dvignila sta glavo. Postavila sta se poleg očeta, deček spredaj. Sledila sta vsakemu grizljaju, ki ga je nesel mož z nožem s krožnika in ga nesel v usta. Nazadnje je opazil oče poželenje malih, ki sta prebledela in so jima ustnice postale vlažne.

»Kaj so otroci kaj dobili od tega?« je vprašal. In ker se je žena obetavljala, je rekel:

»Veš, nisem prijatelj nepravčnosti. Ves tek zgubim, če stojita poleg mene in mi ne privoščita grizljaja.«

»Kaj pa da so dobili,« je zavpila jezno. »Seveda, če jih boš poslušal, jima lahko daš svoj del in še vse drugo, ker bi pač jedla, dokler se ne bi razlelela. Ni res, Olgica, da smo to vsi jedli?«

»Gotovo, mama,« je odgovorila mala grbavka, ki je znala lagati ob takih prilikah kot kaka odrasla.

»Ajte,« je zavpila mati in gnala otroka v drugi kot sobe. »In če bi dobil tudi samo oče, kaj ne dela? Vi lenuhi pa ne znate drugega kot žreti denar.«

Maheu ju je poklical k sebi in jima je porazdelil ostanek kosila. Otroka sta se vradostila in pogoltnila grizljaj z naslodo.

Katarina, Jeanlin in Caharija so odšli gori v sobo, mala dva pa je odpeljala Olgica pred vrata, da se bo z njima igrala.

»Povej,« je rekla žena, »videla sem tvoj pogled, ko si prišel. Skrbelo te je, kaj? Te zaloge so te osupnile. Pomisli, picolainska gospoda mi ni dala niti krajcarja. Res je: prijazni so, oblekli so mala dva in sram me je bilo, da sem beračila pri njih; to mi še vedno roji po glavi.«

Postala je trenutek. Mož ni rekel nič, ampak mirno poslušal zanimivo zgodbo.

»Maigart mi je pokazal vrata. In kako! Kakor spodiš psa na cestol Volnene obleke res grejejo, ampak z njimi ne pride še nič v želodec, ne res?«

Vzdignil je glavo, rekel pa ni še vedno ničesar. V Picolaini nič, pri Maigartu nič — kje pa je bilo potem?

»Sta pa sem še enkrat k njemu in tako dolgo silila vanj, da mi je dal. Bojim se samo, da ima Maigart svoje namene.«

Hotela je govoriti o Katarini, pa obmolknila je, ker ni hotela moža vznemirjati.

»Kakšne namene?« je vprašal.

»Hm — zdi se mi, da bo morala Katarina plačati račun!«

Čez trenutek je prišla Katarina. Hotela je iti vun, da si kupi trak za klobuk, ker je stari že umazan.

»Kaj imaš denar?« je vprašala mati.

»Nimam, ampak Mouque mi je obljubila, da mi pumpa deset sujev.«

Mati ji je dovolila, da je šla. Ko je bila pri vratih jo je poklicala.

»Ti, glej, da ne kupiš traka pri Maigartu.«

Oče pa je pristavil:

»Dazi, da ne boš prenočila na cesti.«

IX.

Ko je zavžil Štefan pri Rasseneurju juho, se je vrgel v svoji sobi truden in razbit na posteljo. Dva dni ni spal po cele štiri ure. Ko se je zbudil v mraku, je bil trenutek kakor v omolici in ni vedel, kje se nahaja. Glava ga je tako bolela, bilo mu je tako slabo, da je sklenil, da gre pred večerjo na zrak in potem v posteljo.

Zunaj je bilo milo vreme. Nebo je bilo oblačno, bilo ni niti najmanjšega vetra.

Štefan je hodil okoli brez cilja. Ko je šel mimo La Voreuxa, je obstal v senci in je videl Caharijo, ki je čakal in govoril s svojim prijateljem Mouqueletom.

»Greš?« je vprašal. »K Vulkanu greva, kaj?«

»Tako? Delo imam.«

»Kako?«

Pa ko se je obrnil, je videl, da prihaja Filomena. Misli je, da razume.

»A, tako. Potem grem naprej.«

»Dobro, pridem za tabo.«

Ko je šel Mouquelet dalje, je srečal svojega očeta, starega Mouqueja, ki je tudi prihajal iz La Voreuxa;

skega gibanja. Del birokracije z desne je postal direktno orodje podjetnikov v vduševanju sindikatov — skrajna levica pa je s svojo frazersko puhlo taktiko pokazala popolno neumevanje splošne situacije in resničnih interesov napredka in delavske stvari. Razkol se je izvršil na celi črti in mase, neumevajoče to neverjetno sindikalno polihko, so postale deloma brezbrizne, deloma pa so odšle direktno v žolte organizacije, ki so podpadle pod direktni vpliv podjetnikov.

Kaos in dezorganizacija, požoltenje organizacij in apatija mas se je potrojila, ko so zavladali v levih delavskih organizacijah bivši desničarji, sedaj največji puhloglavi levi frazerji — po delu skrajni oportunisti in desničarji.

Danes je stanje sindikalnih organizacij nad vse žalostno. Vsaka politična stranka od tkzv. naprednih strank, ki so izrazito kapitalistični zastopniki, do kršč. socialistov in neodvisnih ima svoje sindikate. Delavstvo ene stroke je razcepljeno v 12 do 15 različnih organizacij, od katerih ni ena sposobna za uspešne akcije. Kakor osamljen otok stoji edina izjema: organ. črkostavcev kot enofna in edina organizacija te stroke. Pri tej organizaciji se lahko vse ostale stroke učijo, kaj pomeni za sindikat proletarska demokracija v organizaciji, dobro izkušeno sindikalno vodstvo, ki ni partizansko ozkostrčno.

Posledice take sindikalne politike so za delavstvo in uradništvo katastrofalne. Plače nameščencev in mezde delavcev so vkljub precejšnji konjunkturi v nekaterih strokah naravnost sramotne. Če se poljedelski delavci plačajo v Sloveniji po veleposestvih na dan 7 dinarjev, kar ni niti za 1 kg kruha in če kvalificirani delavci v tovarnah v Ljubljani dobijo samo 20 Din na dan, a nameščenci hodijo raztrgani in bosi — je to največja obsodba dosedanje sindikalne politike. Sindikalna politična modrost Žorgijancev, ki vrhunči v izreku: »čim slabše, tem boljše«, je za današnji čas najpogubnejša, ker direktno odvrča množice od organizacij.

3.

Kaj sedaj?

Navzlic silnemu kaosu, ki je nastal vsled terorja in nezadostne pripravljenosti na njega, delavstvo ne sme obupati, a delavski voditelji morajo najti pota in načina, da delavske množice vzbudijo iz apatije in odvrnejo od žolh organizacij.

Kaj je za to predvsem potrebno? Predvsem je potrebno konstatirati

napake in učiti se iz prošlosti. Delavski razred se od svojih porazov uči ravno tako, kakor od svojih zmag. Razkol sindikalnih organizacij, identificiranje sindikalne organizacije s politično, prežirani centralizem, strokovni birokratizem, levo frazerstvo in neizkušenost ter neznanje morajo s svojimi predstavitelji izginiti iz delavskih vrst, ker vsi ti pojavi so umetni, plačani, neproletarski ter se pojavijo samo tam, kjer ni delavske demokracije, delavske proletarske solidarnosti, ki je predpogoj zdravega delavskega gibanja.

Kakšni sindikati bodo pristopni delavskim množicam v današnjih konkretnih razmerah, ko vsaka politična stranka gradi svoje nemočne strokovne organizacije še posebno z ozirom na dejstvo, da niti ena od obstoječih 4 delavskih strank — narodno-socialna, krščansko-socialna, socialistična in neodvisna — ne zastopa marksistično delavski razred, kar je danes več kot jasno? V taki konkretni situaciji, ko je delavski razred prepuščen na milost in nemilost svojim eksploatatorjem — a politične njegove stranke vse v krizi, nemoči in neznanju, kako bi ga pravilno zastopale, v taki konkretni situaciji, ko je delavski razred brez svoje prave politične stranke, ki bi mu morala biti glava in mozek, je neobhodno potrebno, da sindikati, strokovno organizirano delavstvo samo prevzame inicijativo in obrambo celokupnih delavskih interesov vse dolje, da se konsolidira politična delavska organizacija.

To svojo veliko emisijo pa sindikati ne morejo izvršiti, dokler se ne postavijo na edino pravilno marksistično stališče avtonomije sindikatov. Sindikalna birokracija je bila doslej večkrat nameščena od političnih strank in se je zatorej čutila nenaravno in odveč odvisna od političnih funkcionarjev. To se je dogajalo čisto in je postalo takorekoč pravilo. Ta pojav pa je v oštrnem nasprotju z najosnovnejšimi pojmi proletarske demokracije v organizacijah, zaradi tega nezdrav in škodljiv.

Avtonomni sindikati so edina fronta, ki lahko v današnjem težkem času napravi sindikate pristopne vsem delavcem ene stroke. Samo taki sindikati bi mogli v današnjem času brez zakonja kljubovati vsem viharjem od vseh strani.

Samo avtonomni sindikati bodo strokovne organizacije očistili političantskih frazerjev in agentprovokaterjev, ki naj svoje redke zmožnosti raje prodajajo na čisto političnih sestankih.

Samo avtonomni sindikati, ki bo-

do pristopni vsem delavcem, ki se bodo upravljali demokratično, bodo lahko razvila novo proletarsko solidarnost, ki je predpogoj obnovitvi

močnega delavskega pokreta. Samo takih sindikatov bo življenje trajno, ker samo taki lahko vodijo uspešen razredni boj proti kapitalu.

Kako misli vladati angleška delavska stranka?

(Cilji in metode angleške »Labour Party«.)

(Značilen članek njenega voditelja in bodočega ministrskega predsednika Ramsay-a Macdonalda.)

Ker obstoja velika verjetnost, da bo še tekom tega meseca prišla v Anglijo, tej največji državi sveta, na vladno »Delavska stranka«, je izredno važno vedeti, kaj ta stranka hoče in po katerih potih misli hoditi. Zlasti za delavstvo je važno poznati mnenje največje delavske stranke sveta. Zato prinašamo v glavnih črtah članek Macdonaldov, ki bo ministrski predsednik, članek, ki ga je Ramsay Macdonald spisal za ameriško časopisje. Ta članek glasi:

Obdavčenje premoženja.

Delavska stranka je predlagala uvedbo enkratnega obdavčenja kapitala, ki presega vrednost 25.000 dolarjev. Obdavčenje bi se začelo z 1 % na manjša premoženja, pa bi se povzpelo progresivno pri večjih imetkih vse do 50 % za premoženja čez 5 milijonov dolarjev. Premoženje 25.000 dolarjev ali manj se ne bo obdavčilo. Če bi bil ta načrt sprejet, bi ga izvajali strokovnjaki finančnega ministrstva, da bi postal praktično izvedljiv. Vplačevanje davka pa bi se vršilo v obrokih, da bi se izognili prisilnemu prodajanju vrednosti, kar bi brez dvoma omajalo ravnotežje cen.

Če vzame Labour Party v roke upravo dežele, se bo napravila vestna parlamentarna anketa o izvedljivosti tega obdačevanja in zahtevalo se bo točno poročilo, predno se bo ta namera uzakonila.

Zveza za kooperativno socialno službo.

Naše stališče glede nacionalizacije industrije je izražena v našem volilnem manifestu s sledečimi besedami: »Stranka Dela deluje za ustvarjanje zajednice za kooperativno socialno službo. Ona smatra, da je bil dozdaj napravljen šele začetek v znanstveni organizaciji industrije. Ona želi v duhu praktičnosti aplicirati načelo javnega lastništva in kontrole rudnikov, železnic, električne sile, in municipalnih prometnih, razsvetljevalnih itd. institucij. Nacionalizacija se mora izvajati postopno, nikakor pa ne z naglimi spremembami.

Ker se danes socializem zlorablja kot maska za mnogotere diskreditirane politike in ker je varnost in nor-

malni razvoj države odvisen od inteligence, s katero publika razlikuje realne probleme od nerealnih, s katero dela razliko med zdravim razumom in sugeriranim strahom, se bom potrudil raztolmačiti, kakšen način socializma zagovarja Labour Party v Veliki Britaniji.

Socializem in kapitalizem.

Doba kapitalizma, ki se je pojavila z odkritjem sile premoga in z izumom strojev, je rodila med ljudmi take razmere, ki so okrutne in človeka nevredne. Upravičene pritožbe delavcev iz delavnice in rudnikov, strahoviti dokazi o človeškem propadanju, objavljeni potom množestvenih anket in parlamentarnih komisij, so proti njihovi lastni volji prisilili delodajalce, da izdelajo temeljite pravilnike za tovarne, za zdravstvo in zavarovanje delavcev. Taki pravilniki se danes smatrajo za splošno potrebne in koristne.

V pretečenem volilnem boju na Angleškem so bili socialisti napadani kot sovražniki celokupnega kapitalističnega sistema. Ta obtožitev ni pravilna. Socialist ne smatra kapitalističnega sistema v vsakem oziru za zlo. On ga akceptira kot zgodovinsko dejstvo. On prizna, da je ta sistem koristil narodnemu bogastvu s tem, da je povečal izdatnost človeškega dela. Toda socialist želi, da se blagodejni tega sistema pravilneje razdelijo in da se vse njegove slabe strani odpravijo. Socializem ne želi razrušiti celi današnji sistem.

Mehanizacija človeškega življenja.

Jaz sem vedno priznaval, da je kapitalizem doprinesel obilno k splošnemu človeškemu napredku. Ravnotake očitne pa so nevarnosti in neuspehi, ki jih nosi s sabo kapitalizem. On je neizmerno povečal produkcijo, bogastvo, izume in materialno udobnost. Toda on je obenem podredil človeško življenje in človeški značaj mašinariji, tržišču, profitu. Kapitalizem se sam od sebe nikoli ne more vzdigniti višje, kot je njegov glavni namen, ki sestoji v profitu zavoljo profita. Kadar kapitalizem postane dobrohoten in dobrodelen, takoj preneha biti kapitalizem in postane sama

rekla sta si samo dober večer, sin je odšel po glavni cesti, oče pa vzdolž prekopa.

Caharija pa je že zopet rinil Filomeno proti samotni poti, čeprav se je branila. Mudilo se ji je; drugič. In začela sta se prepirati kot stara zakonca. Nič čudnega ni bilo v tem, da sta se videla samo zunaj, hudi pozimi, ko je zemlja zmrzla in ni žita, da bi se vlegla vanj.

»Ampak saj ni zavoljo tega,« je mrmral nepotrepljivo, »povedati ti moram nekaj.«

Držal jo je čez pas in jo nalahno vodil dalje. Ko sta prišla v senco kope, je hotel vedeti, če ima kaj denarja.

»Čemu ga rabiš?« je vprašala.

On pa je postal skrivnostni in je govoril o dolgu dveh frankov, ki bodo spravili njegovo družino v obup.

»Boš tiho!« Saj sem videla Mouqueta, spel greš k Vulkanu, kjer so tiste umazane plesalice.«

Branil se je, trkal na prsi in dal svojo častno besedo. Ko je skomignila z ramami, je rekel nena doma:

»Pojdi z nama, če te veseli. Greš?«

»In mali?« je odgovorila. »Kaj moreš narediti korak, če imaš pamža, ki neprestano vpije. Pusli me, grem.«

Pa pridržal jo je in jo mlo prosil. Samo da ga ne bo sram pred Mouquetom, ki je še smrkovec in mu je obljubil, da pride. In končno ne more človek vsak večer čepeči za pečjo. Naposled je privlekla iz denarne torbice par grošev.

»Vidiš, pet jih imam,« je rekla. Rada ti dam tri. Samo prišez mi, da boš pregovoril svojo mater, da se lahko poroči. Že dosti dolgo živiva na zraku. Mahi je noč in dan nad menoj s to stvarjo. Prišez mi, prišez mi.

Govorila je s svojim mehkim glasom, z glasom

dekleta, ki je brez strasti in samo preveč naveličana sedanjega svojega življenja. Prisegel ji je in zavpil, da je to sveto obljubljena stvar. Ko je dobil svoje tri belice, jo je poljubil, počekal, da se je zasmejala in bi bil šel zopet do skrajnega v tem kotu kope, ki je bila pozimi spalnica njihovega zakona, če mu ne bi bila opečevano reklo, da ne, ker ji ni ta stvar v prav nobeno zabavo. Vrnila se je sama v vas, on pa je šel čez polje, da poišče svoje tovariše.

Štefan jima je mehnično od daleč sledil; ni razumel, zato je mislil, da je navaden sestanek. Pa drug par ga je osupnil in obstal je.

Bila sta Jeanlin in Lidija. Lidija je bila njegova mala ženica. V temnih kotih sta poskusila posnemati to, kar sta slišala doma in videla skozi ključavnice in skozi špranje pri vratih. Vedela sta vse, pa od smeha nista prišla nikamor. Igrala sta se kot psička. On je rekel, da se igraja »ateta in mamo«.

Štefan je šel dalje. Otroka sta zbežala. Šel je mimo kope, strah pankertov mu je bil v zabavo. Sicer je bilo to brezdomno nekoliko prezgodaj za njuna leta. Ampak kaj se hoče? Povsod sta videla in slišala to.

Sto korakov dalje je naletel na nove parčke. Šel je ob starem grabnu, ki je bil splošno zbirališče, kjer so se onjavile sejalka s svojimi ljubčki. Potem se je vsedel ob robu poti.

Naenkrat je videl, da se bližata dva nova. Nista ga videla. Bila je Katarina in dolgi Chaval. Štefan pa ju še ni spoznal. Chaval je srečal Katarino.

»He, Katarina! Kam pa tako hitro?«

»Trak grem kupit.«

»Pojdi, plačam jaz,« je rekel.

Zardela je. Najprej je hotela odkloniti, končno pa je sprejela pod pogojem, da mu denar vrne. Nova težkoča je nastala, ko je rekel, da bi šla k Maigartu.

»Ne, k Maigartu pa ne. Mama mi je prepovedala.«

»Bodi no. Saj ni treba povedati, kje si bila. Maigart ima najlepše trakove.«

Ko je videl Maigart, kako prihajala Katarina in dolgi Chaval kot dva zaročenca, ki nakupujeta poročna darila, je postal ves rdeč; kazal jima je modre trakove in bil pri tem ves divji kot človek, iz katerega se norčuješ. Ko jima je postregel, se je postavil na prag in gledal za njima, kako sta se oddaljevala v mraku; in ko je prišla njegova žena in ga boječe vprašala za neko pojasnilo, je padel po nji, jo zmerjal in vpil, da bo umazani svel enkrat še obžaloval, da ni pokazal hvaležnosti, ko bi morali vsi ležati na tleh in mu lizati noge.

Chaval je spremljal Katarino po glavni cesti. Šel je poleg nje in bengljal z rokami; vendar jo je rinil z oikom in jo vodil, čeprav tega ni bilo videti. Naenkrat je opazila, da jo je zrinil z glavne ceste in da jo mahata skupaj po ozki requillarski poti; pa ni bilo časa, da bi se priloževala; že jo je držal čez pas in jo glušil s kopo božajočih besed. Kako je neumna, da se boji! Nji naj bi storil kaj hudega, ki je tako majčkena, toda mehka kot svila, in ljubka, da bi jo požrl! In govoril ji je za ušesi, da jo je obliha kurja polt po celem telesu. Vsa je bila udušena in ni vedela, kaj naj odgovori. Res je, da se ji je zdelo, da jo ljubi. Soboto zvečer, ko je ugasnila svečo, se je nalašč vprašala, kaj bi bilo, če bi prišel sedaj k nji; potem je zaspala in sanjala, da ni več rekla ne ter je bila vsa blažena od srčec. Zakaj jo je obhajal danes pri ravno isti misli nek odpor in kakor neko obžalovanje? Ko ji je s svojimi brkami tako sladko božal tilnik, da je zaprla oči, ji je švignil mimo spomina nek drug možki, fant, ki ga je videla jutraj.

(Dalje prihodnjic.)

individualna vrlina. Tudi veliki kapitalist lahko postane darežljiv, človekoljuben, kneževsko dobrodušen, toda kakor hitro to stori, ne dela tega kot kapitalist, temveč s tem preneha biti kapitalist. Naj vodi kapitalist tovarno kot edini lastnik ali pa skupaj z ostalimi direktorji kot upravni svet, ni pri tem delavec nič drugega kot lastnik delovne moči in sposobnosti, ki se nabavlja kot premog, bombaž ali ruda, ki se kupuje in prodaja na tržišču, kot to pač nanesejo razmere.

Delavec je sebe prodajal za toliko in toliko plače, a ker kapitalist ni plačal ničesar za ono, česar ni želel, potreboval ali prejemal, so te iste materialistične težnje zaviadle tudi nad možgani in dušo delavčev. Odtod prihaja do fatalne delitve industrije v dva nasprotna ekonomska tabora. Vseprisiljena sebičnost je postala motiv obeh strani.

Moralni motivi dela.

Socijalisti v britanski Labour Party vidijo v tem zlo. Ena naših glavnih teženj je, da moralni motivi zopet pridejo do vpliva v industriji. Samo tedaj če se delavec čuti kot član skupnosti, posedujoči del skupnih dobrin, more on imeti tudi svojo resnično zadovoljitev v življenju.

Transformiranje, ne uničevanje sistema.

Socijalni napredek ni v tem, če se skače z ene stopnice na drugo, on ne sestoji v nagli izpremembi enega absolutnega sistema v drugi, ampak v tem, da se na najpripravnejših točkah krepijo vplivi, ki večajo človeško dobrobit, pa naj se človeška družba nahaja v tem ali onem stanju, v tej ali oni fazi razvoja. Na ta način se izpreminja socijalni sistem in se zboljšuje socijalna organizacija človeške družbe.

Praktična stranka.

Labour Party je praktična stranka, ki jo vodijo zgodovinska načela in vsestranske skušnje človeštva. Ona dela razliko med mrzlično-hitrim zaletavanjem, ki ne prinaša nobenega trajnega rezultata in med organskim in potrpežljivim naporom. Socijalist nič bolj ne pridiguje razrednega boja, kot zdravnik pridiguje bolezen. Oba samo vidita, konstatirata in želita zdraviti.

Zavest skupnosti, ne razredna zavest.

Britanska Labour Party niti malo ne želi povečati razredne zavednosti. Ona želi ustvariti zavednost skupnosti, da se zavednost skupnosti postavi namesto razredne zavednosti. Nekateri mislijo pomagati s tem, da vpeljejo udeležbo delavcev na dobičku tovarne ali pa, da zavarujejo delavca, ki dolgo časa dela v podjetju. To so ne samo palijativna sredstva, ki nehoti celo povečujejo slabe strani kapitalizma, ker vežejo delavce na njihovega gospodarja. To vodi direktno k paternalizmu. V naši stranki se to vprašanje nenavadno pazljivo proučuje in mnenje večine je, da se na ta način ne da doseči trajnega uspeha. Ta način ne more nadomestiti novega, boljšega sistema organizacije, na podlagi skupnosti, ki bo enako koristna za vse.

Kapitalizem je prehodna doba industrije.

Današnji kapitalistični sistem, ki se je izkazal nesposoben, da onemogoči periodične krize dela, da ustavi strahovito potratno silo, da da dostojno življenje svojim delavcem, se ne more smatrati za drugo kot za prehodno stanje industrijskega sistema. On se mora zboljšati, toda ne z revolucijo, ampak z neprestano evolucijo. Z drugimi besedami: današnji sistem ni treba iztrebiti s koreninami, ampak mora stopnjevati preiti v drugi, boljši sistem, v tak sistem, ki se bo mogel obdržati in dati splošnosti velik plus, ki bo pri maksimumu produkcije (pri največji produkciji) uvedel pravično distribucijo (razdelitev).

Alarmisti govorijo, da so socijalisti proti kapitalu. To je nesmisel. Socijalisti polagajo tako veliko važnost na kapital, da uporno iščejo način, da bi ga ohranili za splošnost in ga uporabili za korist cele človeške družbe.

Labour Party in Rusija.

Naši nasprotniki napačno predočujejo metode, ki jih mi priporočamo narodu v političnem boju. Trdi se celo, da mi hočemo uničiti mašino, ki se je pokazala zmožno, da prinese toliko moči in bogastva našemu narodu. Imenujejo nas celo komuniste, četudi je naša stranka od vsega začetka naglašala, da se ruski komunistični eksperiment ne more posrečiti, ker vporablja metode, ki so diametralno nasprotno metodam, ki jih mi vporabljamo. Z druge strani nas ruski voditelji in njihovo časopisje na Angleškem napada in črni ravnotako kot kapitalistično. In vendar se Rusija počasi vrača k blagostanju samo zato, ker se polagoma začneja posluževati tistih metod, ki jih mi priporočamo.

Človeška družba se ne da spremeniti z legislativnimi akti (zakoni).

Naši nasprotniki so si zamišljali, da bomo mi, če dobimo večino v parlamentu, skušali proklamirati socijalistično državo s parlamentarnim aktom, da bomo skušali z legislativnim (zakonodajnim) aktom priti iz kapitalističnega v socijalistični sistem. Jaz pa ne poznam niti enega uplívnejšega člana naše stranke, ki bi si stvar tako zamišljal. Tak predlog bi zavrnila skoro enoglasno cela naša stranka. Kajti velika je razlika med nevednežem, ki pripisuje kaki boleznijo čisto postranske vzroke, in med učenjakom, ki celotno in znanstveno proučava in odkriva globoke vzroke bolezni, ki jo je treba zdraviti. Nacionalizacija nekaterih industrij, kakor rudarstva in železnice, se ne bo izvedla v Angliji čez noč, kot se je to storilo v Rusiji, tudi če bi mi, Labouristi, dobili absolutno večino v parlamentu. Mi preveč dobro poznamo dve dejstvi: prvič, da mi tega čudeža ne bi mogli izpeljati, tudi če bi hoteli; drugič, da je tkivo socijalnih odnosov in odvisnosti tako spleteno, da se novo tkivo ne da tkati kar tja v en dan in po mili volji. Niti država, niti posameznik se ne da sta spremeniti kar čez noč, ampak morata rasti in pri tem se polagoma spreminjata.

Unija duševnih in ročnih delavcev.

Največji naš problem je: kako naj se z odgajanjem in vežbanjem mladine razvije naša potrebna umstvena sila in zmožnost. Labour Party je proti vsakemu birokratizmu. Ona želi svobodo. Toda ona vidi, da kapital vporablja najboljše moči in jih sijajno

plača, da mu vodijo njegova podjetja. Labour Party mora torej, če želi izvesti transformacijo človeške družbe, združiti v svojih vrstah največjo sposobnost v tehničnem vodstvu tovarnen in podjetij z ročnim delavstvom, da oboja ta faktorja združi v unijo za socialno službo, ki bo v prvi vrsti osigurala primerno sposobnost v proizvodnji, energijo in uspešnost v prodajanju in razdelitvi dobrin in inteligenco, ki bo stalno pazila na to, da se bodo stvari razvijale s čim večjo uspešnostjo.

* * *

Iz gornjih izvajanj Ramsay-a Mac Donalda jasno izhaja, da se angleška delavska stranka po metodah svojega delovanja globoko razlikuje od strank komunistične internacionale, razlikuje pa se tudi od strank II. hamburške internacionale. Ne da bi se hoteli dane spodati v oceno idej, izraženih od Mac Donalda, moramo reči, da so oči proletarijata celega sveta danes obrnjene v Anglijo in v njeno delavsko stranko, ki lahko prinese ogromnih koristi delavskemu gibanju vseh dežel in ki utegne odločilno uplivati na zunanepolitične odnose.

O ostalih načrtih angleške delavske stranke se ve še naslednje: Predvsem bo Anglija takoj in brez pridržka priznala sovjetsko Rusijo in stopila z njo v normalne gospodarske in diplomatske stike. To bo ogromne važnosti, prvič, ker je Anglija s kolonijami največja država na svetu in bo stopila v izmenjavo izdelkov in pridelkov z drugo državo — Rusijo; drugič bodo v tem činu morale Angliji slediti še ostale države, s čimer bo Rusija zopet imela odprta vrata v Evropo, ki so bila doslej po Clemenceau-jevem receptu obdana z železnimi obroči v ogromno škodo vseh narodov sveta.

V gospodarskem boju med Francijo in Nemčijo misli Anglija nastopiti ublažljivo in se predvsem prizadevati, da se sedanja Zveza Narodov, ki je le orodje zmagovitih velesil, postopno izpopolni s tem, da se vanjo pritegnejo vse države, zlasti tudi Nemčija in Rusija.

V notranji politiki misli delavska stranka najprej rešiti problem brezposelnosti, ki zadeva milijone angleškega delavskega prebivalstva, nato pa preiti na polje socijalnih reform.

Maloštevilne so te naloge, vendar tako ogromne in pomembne, da od njih pravilne ali nepravilne rešitve odvisi bližnja bodočnost Evrope.

Vladislav Fabjančič:

Kako so razbili delavsko enotno fronto?

Kdo je kriv sedanji nemoči delavskega razreda v Sloveniji?

(Nadaljevanje.)

Tako ta seja širšega izvrševalnega odbora, ki naj bi postavila kandidatno listo SSDL, ni prišla nikamor naprej. Prisotni so se začeli zgražati in odhajati. Seja se je torej preložila.

Med tem časom se je v Zidanem mostu vršila strankina konferenca, na kateri naj bi se razpravljalo o postavitvi kandidatov za štajersko volilno okrožje. Predno govorim o razpravi te konference, se moram podati kakih teden dni nazaj. Povedati mi je nekaj o obnem zboru mariborske SSJ, na katero smo bili povabljeni v smislu dogovora, sklenjenega na konferenci enotne fronte dne 21. januarja v Ljubljani. Ta konferenca je imela poleg drugih točk, ki so bile na dnevnem redu, rešiti tudi vprašanje, ali bo šla mariborska SSJ v volitve skupaj z nami ali pa z Bernotom, Urašnikom, Korunom, Svetkom in Korenom, ki so tedaj še skupaj držali in se zbirali okoli lista »Napreja«. Čudno pri tem dnevnem redu je bilo že to, da je bilo sploh potrebno še enkrat razmotrivati o nastopu mariborske SSJ, kajti Golouh in Nachtigal, ki sta se udeležila kongresa enotne fronte v Ljubljani, nista tja prišla kot zasebnika, ampak kot pooblaščenega delegata svoje okrožne organizacije in ker sta glasovala za program SSDL, je bilo vprašanje takorekoč že rešeno. Ne vem, če v

njune neagilnosti ali vsled tujih intrig, je zadeva obvisela v zraku in je prišlo vprašanje kooperacije pri volitvah na mariborski konferenci še enkrat na dnevni red.

Na to konferenco je naš izvrševalni odbor delegiral Klemenčiča, Tokana in mene. Konferenci je predsedoval Petejan, za belgrajsko centralo SSJ se je udeležil dr. Živko Topalović, za tedanje Bernotovce pa Svetek, Urašnik, Koren in menda Modernčič. Dr. Korun je vlekkel za vrvice izza kulis in ga ni bilo v mestno posvetovalnico, kjer se je konferenca vršila. Organizacije so poslale okoli 40 delegatov.

Kot je kongres enotne fronte 21. januarja v Ljubljani bil slika zaupanja in navdušenja slovenskega proletarijata za združitev razbitega delavskega tabora, tako je mariborska konferenca nudila žalosten pogled na pomanjkanje discipline, solidarnosti, pomanjkanje programatične izobrazbe, zato pa tem več osebne rivalitete okoli vprašanja, kdo naj bo kandidat in poslanec.

Petejan, kateremu drugače vse spoštovanje, je tu igral podobno vlogo kot leta 1919 na kongresu socijaldemokratske stranke v deželni dvorcu v Ljubljani, namreč: ne sem, ne tja, s čemer so bile zgubljene zelo ugodne možnosti in so vsa vprašanja

ostala nerešena. Golouh je bil tudi zelo neodločen, čeprav ga je vezala dana beseda. Sploh je Mariborčane bolj kot združitev proletarijata zanimalo in razburjalo vprašanje, kdo bo nosilec liste, kdo bo kandidiral na levem in kdo na desnem bregu Drave itd.

Besedni dvoboj, ki se je vnel med zastopnikom belgrajske centrale SSJ in Bernotovimi pristaši na eni strani ter med nami na drugi strani, je bil nad vse zanimiv in značilen. Dočim smo mi izražali najresnejšo željo in najodkritosrčnejšo pripravljenost, da pride ne samo do enotnega nastopa SSDL in mariborskih socijalistov pri državnozbornskih volitvah, ampak tudi do popolne združitve v smislu sklepov ljubljanske konference enotne fronte (kar naj bi bilo uvod v poznejšo združitev vsega proletarijata v Sloveniji in v celi državi v eno samo in enotno strokovno Federacijo Dela in eno samo delavsko stranko po angleškem in ameriškem vzoru), so stali zastopniki belgrajske in Bernot-Korunove SSJ na skoz in skoz partizanskem, sektantsko-dogmatičnem stališču, zahtevajoč od nas, da popolnoma kapituliramo. V našem prizadevanju, da se ustvari enoten delavski tabor najprej v Sloveniji, nato pa v celi državi, niso hoteli videti nič drugega kot spreten komunistični maneuver, da se razcepi socijalna demokracija. Namesto, da bi razmotrival potrebo in možnost ustanovitve enotne fronte v Jugoslaviji, se je dr. Topolović sukal le okoli internacionalnih vprašanj in je hotel na vsak način, da izjavimo, da ima prav II. ne pa III. internacionala. On nikakor ni hotel razumeti, da smo mi proti temu, da bi se boj, ki se bje v svetovnem proletarskem gibanju med socijalistično in komunistično internacionalo in ki je pahnil skoro vse dežele sveta v krvavo kapitalistično reakcijo, nadalje vodil tudi v SHS po vzgledu ovc, ki gredo za koštrunom, magari če skoči v vodo ali pa v prepad in si zlomi vrat. Smisla za realno, pravo razumevanje potreb delavskega ljudstva pri njem ni bilo opaziti, pač pa velika, zoperna doktrinarnost in diakopectvo, kot jo ima velik del srbskih delavskih voditeljev, pa naj si že pripadajo socijalističnemu ali pa komunističnemu taboru. Njim ni glavna stvar in predmet zanimanja in delovanja živi delavski razred, ampak mrte knjige in papirne doktrine, ki so lahko pravilne ali pa tudi zmotne. Pri tej absolutni nepraktičnosti in zagrizenosti srbskih voditeljev ni čudo, če je na Srbskem delavsko gibanje prišlo na psa in da je tudi povsod drugod šlo takoj vse narobe in je vse vrag vzel, kakor hitro so nerodni, fanatični Srbi vtaknili svoje prste vmes.

(Dalje prihodnjik.)

Komarjevi zapiski.

Čenjeni prijatelj Komar! Najprej Ti dam vedeti, da se mi, podeželski ljudje, močno zanimamo za Tvoje zapiske, ker nam znaš na lep, kratkočasen način povedati bridko resnico. Ti nam pripoveduješ, kar je bilo in kar je. Če ne boš hud, da se Ti mešam v Tvoje opravilo, bi Te prosil, da me vzameš v svoje okrilje in mi prepuštiš malo prostora v svoji rubriki, da razodenem svojo zgodbo, ki je zgodba milijonov in milijonov meni enakih. Med tem časom lahko malo počivaš, da zopet nabereš tvarine za svoje želo, ki vedno pika tja, kjer je prav.

Vojna od 1. 1914. do 1. 1924.

Bilo je tistega nesrečnega jutra leta 1914, ko mi poda birič »einberufungskarte«. Ko pogledam usodepolni papir, siknem med zobe: prokleta vojnska! V mojem srcu se je bil ljut boj. Čemu moram svoje zdravo telo nositi v mesnico? Ali mi ne bi bilo bolje, če bi delal v Ameriki, Avstraliji ali Afriki, čim dalje, tem bolje? Tako in enako premišljujoč, stopam proti svojemu stanovanju, da si uredim vse potrebno na za pot. In res, popoldne jo že odrinem s prvim vlakom v Ljubljano. Ko izstopim z vlaka na ulico, vidim že na tisoče in tisoče

ljudi. Vse je prevzeto patrijotizma, kot ovce so pripravljeni iti v mesnico in mirno čakajo, kaj prinese bodočnost. Zopet se mi zbudi gnjus do patrijotizma. Čemu vodi že tisočletja in tisočletja ljudi v klavnico in jih bo vodil še tisočletja, dokler ne pride vsak posameznik do spoznanja, da je to medsebojno pobijanje nevredno človeškega dostojanstva in uničuje splošni napredek človeške družbe?

Takoj drugi dan me preoblečejo; dali so mi puško in patrone. Zdel sem se pa sam sebi kakor opica v tisti odurni obleki. Čez nekoliko ur sem že v drdrajočem vlaku med prepeva-jočimi zaslepljenci. Ustavimo se v Budimpešti; tu izstopimo iz vlaka in dobimo odmor. Tu sem moral tudi prvi svoj krvavi strel izpustiti: na nedolžnega moža. Bil je namreč neki Madžar radi upora v armadi obsojen na smrt. Da ga ubijemo, je bilo od naše kompanije vzeti sedem mož, med katerimi sem bil tudi jaz. Hočeš, nočeš, moral sem oddati strel v nedolžnega moža. Z drugimi vred me je naša gospodska slavila kot junaka. V resnici pa je bil oni Madžar večji junak kot jaz. Kajti jaz sem napravil zločin proti svoji volji, torej sem bil strahopetec, a oni je bil junak, ker je gledal z odprtimi očmi smrti v obraz.

Kot strahopetec sem se boril po vseh frontah. Najprvo v Rusiji, potem na Francoskem, na Balkanu, v Mali Aziji. Bilo nas je na milijone in milijone. In ti milijoni so bili strahopetci, ker vsi so se borili proti svoji volji. Kakor konji vlečejo voz na povelje svojih gospodov. Kakor se konji ne zavedajo svoje moči, tako se masa ne zaveda svoje moči. Rekli so nam: za domovino se gre, vera je v nevarnosti! In mi smo krvaveli, polagali naše glave pred nenasičnega boga Moloha.

Saj se ni šlo za drugo kot za naše glave in posameznikom za milijone, ki so iz naše krvi kopicili silna bogastva in iz kosti padlih zidali razkošne palače.

Prišlo pa je leto 1918. Ruski duh je že zlomil verigo kapitala in bilo je videti, da bo solnce rešitve obsijalo celi svet. A bridko smo se zmotili. Vendar so odpljuski ruske revolucije prišli tudi do nas. Vojaki, ki so se vračali iz Rusije, so povzročili prvo revoluto v središču Evrope. V Judenburgu je bil prvi signal za splošno ustajo v srednji Evropi. Ker ni bilo organizacije, je bil punt udušen v krvi. Buržuazija pa je izrabila stvar zase, modri duhovniki pošljejo označevalca Kreka in Korošca, ki zaženeta krik za narod in domovino, pozabila sta cesarja in vero. In danes obešajo judenburško revolucijo na narodni zvon. Ali ni to sramota, iz glada in trpljenja kovati dobiček v nekeke nacijske svrhe? Tu je bil primoran vsak si izsiliti kosček kruha z bajonetom v roki. Med revolucijo narno maso ni nihče vedel za nekeke načrte buržuaznih prorokov, ki so iz Avstrije postali Jugoslavo. Tu je bilo vse prevzeto za svehodo in združitev Evrope. Ali niso vračajoči se iz Rusije, vseh narodnosti, prvi nastopili z rdečimi zastavami za takojšen konec vojne ter tako zrevolucionirali cele mase? Takrat je bila ura, toda potuhneni voditelji socijalne demokracije so nasledili buržuaziji in masa je bila oropana vodstva. Prišlo je, kar je moralo priti. Prišlo je do piškavega miru, nato pa do novih vojsk, kojih se pa jaz nisem udeležil, kajti šel sem pod Šaleburško goro in prespal sem vse vojne od leta 1924 do leta 1950.

I. Jerman, Černomelj.

(Dalje prihodnjič.)

Boj kapitalistov proti 8-urnemu delavniku.

8 urni delavnik v Nemčiji odpravljen.

Več desetletij so se borili delavci vseh dežel za uvedbo 8 urnega delavnika. Potom težkih bojev so strokovne organizacije izbojevale korak za korakom, da se je delavni čas vedno bolj bližal zahtevanemu cilju. Toda še-le revolucija koncem vojne je prinesla popolno zmago. Najprej je bil 8 urni delavnik vpeljan v Rusiji in sicer že l. 1917. pod prvo revolucijsko vlado, še preden so boljševiki prišli na oblast. L. 1918. in 1919. se je vpeljal 8 urni delavnik v vseh deželah srednje Evrope, ki jih je pretresla revolucija: v Nemčiji, v Avstriji, na Čehoslovaškem, na Poljskem, v Jugoslaviji, v Bolgariji. Koncem vojne je vrel vseh vseh v delavskih množicah. Iz strahu pred razširjanjem revolucije je začela buržuazija odnehati v vseh državah. Tako je bil 8-urni delavnik vpeljan še l. 1918. na Norveškem, aprila 1919. na Francoskem, junija 1919. v Švici, oktobra 1919. na Švedskem, novembra 1919. na Nizozemskem, junija 1921. v Belgiji, dočim je bil v Angliji in na Danskem zagotovljen potom kolektivnih pogodb. Končno je bil marca 1923. z dekretom legaliziran tudi v Italiji (pod Mussolinijem), kjer je bil zagotovljen že l. 1919. potom kolektivne pogodbe. Celo fašizem je torej priznal 8 urni delavnik.

Toda kakor hitro je začel revolucionarni val padati, so si kapitalisti zopet upali nastopiti proti tej najvažnejši delavski pridobitvi. Najprej se jim je posrečilo onemogočiti ratifikacijo na washingtonski konferenci sklenjene pogodbe med državami odnošno 8 urnega delavnika. Nadalje so začeli v raznih državah uvajati izjeme za posamezne obrate. Vendar se jim naskok v splošnem ni posrečil. Šele zmaga protirevolucije v Nemčiji je 8 urnemu delavniku zadela prvi večji poraz.

Danes drži Nemčijo v rokah rentna banka, a njej slepo služi drž. bramba. Delavstvo, razcepljeno na socialiste in komuniste, ki se med seboj koljejo, nima dovolj moči, in tako mu trga kapital zadnje pridobitve novembarske revolucije l. 1918. iz rok.

Najprej so prišli na vrsto uradniki, ki niso hoteli skupnosti z delavci. Vpeljan je zanje 9 urni delavnik in neplačane nadure, če to le zahteva pisarniški predstojnik. Vrhutega se izvaja brutalna redukcija brez sodelovanja uradnikov. Tisoče in desetisoče uradnikov je čez noč vrženo na ulice.

Za uradniki so takoj sledili delavci in nastavljeni. Državna vlada je sicer izdala naredbo, ki načeloma sicer pridruže 8 urni delavnik, dopušča pa, da se potom tarif. pogodb podaljša delovni čas od 10 ur na dan. Zdaj skušajo delodajalci izmučenemu in lačnemu delavstvu, ki ga terorizira Reichswehr in ki vsled razkola nima odporne sile, povsod vsiliti 10 urni delavnik, ki je bil že pred vojno premagan!

Ze se gibljejo podjetniki v vseh državah. Pravi: mi ne bomo mogli konkurirati z nemškimi izdelki, če tudi mi ne podaljšamo delovnega časa na 10 ur dnevno. Pričakovati je splošni naskok kapitala v vseh deželah na 8 urni delavnik. Toda proletarijat ne sme držati križem rok. Zdaj ko prihaja delavska vlada na Angleškem, bi moral svetovni proletarijat izbojevati ratifikacijo washingtonske pogodbe glede 8 urnega delavnika od vseh vlad po vzgledu Bolgarije, Rumunije in Grčije, katere so edine doslej to za delavstvo nad vse važno pogodbo ratificirale.

Jugoslovanski proletarijat, ki ga uničuje reakcija in čigar moč je vsled razcepa in bratomornega boja med posameznimi strankami in strujami strahovito opešala, se mora tudi prebuditi iz letargije pred tem končnim naskokom kapitala, ki bo skušal odpraviti 8 urni delavnik v vseh obratih. Upiral pa se bo uspešno tem napadom le, če bo obrnil hrbet razdiralni in brezmišelnemu politiki raznih Hlebcev in Lemežev v vseh delavskih strujah in izvedel združitev strokovnih organizacij vseh strank in struj v eni sami mogočni Federaciji Dela, kakor to priporočajo edino »Del. Novice«.

Dopisi.

Resnica glede naših rudarjev v Franciji in Belgiji. V »Strokovni borbi« se nekateri rudarji, ki so šli na delo v Francijo, pritožujejo čez razmere, v katerih se nahajajo, in napadajo pravnega zastopnika Zveze Rudarskih Delavcev dr. Dimnika, da zavaja ljudi v sužnost. Da se pojasni ta zadeva, smo se obrnili na mero-dajno mesto in smo dobili sledeče pojasnilo: Inicijativa za odhod naših brezposelnih rudarjev v Francijo in Belgijo ne izhaja od pravnega zastopnika Zveze, ampak iz Hrasnika od s. Bedenika, ki je bil funkcionar Zveze. Bedenik je prejel od svojega prijatelja v Belgiji pismo, v katerem ta zelo pohvali svoj tamošnji položaj, kjer je bil zaposlen kot rudar. Pisal je, da zasluži okrog 35 frankov dnevno, za hrano pa dá 9 frankov. Delo da je sicer težko, toda dobro plačano. Ko je Bedenik to pismo prejel, se je obrnil na dr. Dimnika, da posreduje, da bi odpuščeni rudarji dobili delo v Belgiji in Franciji. Ker se za odpuščene rudarje voditelji na Turjaškem trgu ni so prav nič brigali, je dr. Dimnik vzel stvar v roke in je dobil okrog 100 sprejemnic za delo v Belgiji in Franciji. On je te sprejemnice izročil Zvezi Rudarskih Delavcev. Sprejemnice se niso glasile na imena onih, ki se zdaj pritožujejo v »Strokovni borbi«, ampak so si imenovani sami vzeli sprejemnice, ki so se glasile za druge rudarje, in sicer vsak po dve leno za Francijo in eno za Belgijo. Tako so odšli v Francijo na svojo odgovornost. Prihodnji prinesemo originalna pisma rudarjev; ki se glase zelo ugodno in se bo izkazalo, da »Strokovna borba« iz političnih vzrokov namenoma zavija. Iz teh pisem sledi, da je delo v Franciji res težko, toda primeroma mnogo bolje plačano kot v Trbovljah. Rudarji se ne pritožujejo, medtem ko se pritožujejo le lahkega dela. Za danes toliko v interesu resnice.

Trbovlje. Pred tremi meseci je orožništvo v Trbovljah aretiralo Franca Planinca in Konrada Medveška radi sumnje vdeležbe poskusa atentata na ravnatelja TPD. v Trbovljah in Hrasniku. Sodišče dolži Medveška, da je bila pisava na zaboju, v katerem se je nahajal peklenski stroj, njegova; Planinca pa dolži, da je sestavil peklenski stroj. Sam preiskovalni sodnik dr. Košar v Celju je rekel Planincu: »Vi ste ključavničar in inteligentni; vi ste ga napravili.« V Trbovljah je vodil pri Medvešku preiskavo sam bivši policijski komisar g. Habe, ne da bi našel za osumljenca kaj obtežilnega. Pri Planincu se je pretekli eden ponovno vršila hišna preiskava, brez uspeha. Planinec je znan športas del. nog. društva »Zore« v Trbovljah. Radi te afere je bil celi odbor »Zore« zaslišan, zato ker je neka podla duša denuncirala člane »Zore« kot anarhiste, ki se pečajo samo z bombami. Tudi pri funkcionarjih društva »Zore« je bila hišna preiskava, baje zato, ker se »Zora« imenuje — društvo št. 3. Obžalujemo gospoda sodnika, da pada v mreže denuncijantom in drži po nedolžnem že 3 mesece Franca Planinca v zaporu v Celju. Do danes ni moglo sodišče niti ene stvari dokazati, ki bi upravičevala zapor. Pač pa smo mi v posesti zanimivih podatkov, da je vsa preiskava bila organizirana od strani Trboveljske družbe. Javnost v Trbovljah zahteva, da se ta zadeva v najkrajšem času razčisti in izpusti po nedolžnem zaprte. Zanimivo je tudi, da je policijski komisar g. Habe dobil službo pri Trb. prem. družb. Kaj to pomeni, gospodje?! Javnosti lahko postrežemo z vsemi onimi imeni orožnikov, ki so dobili od Trb. prem. družbe plačilo za svoje obnašanje v času stavk in preganjanja »komunistov«, s tem da danes sede v pisarnah in so pazniki (brez kvalifikacije). Duhovi so pri nas zelo razburjeni nad temi metodami in zato v prvi vrsti zahtevamo: na dan z resnico o peklenskih strojih v Trbovljah. As.

Iz rudarskih revirjev. Kolikor bolj se konsolidira moderna buržuazija, toliko težje postaja breme delavskega razreda. Če pomislimo na čas pred tisto žalostno stavko, kateri so skupali jamo nekateri elementi na Turjaškem trgu, nam nehoti pride na misel očit-tek: po čemu trpite, saj ste sami krivi?! In deloma moramo dati temu očitku prav. Ako je delavstvo kompaktno, ako je to delavstvo močno v svoji organizaciji, v kateri je disciplina, tedaj prav gotovo ni daleč dan, da se tudi gmotnim potrebam delavstva zadosti. Nič ne pomaga navdušenje za Lemežve in Hlebčeve papirnate revolucije, ampak delavstvu more pomagati le njegova organizacija in njegova zavešt. Ne zadostuje samo, da ima delavstvo močno organizacijo, ampak delavstvo mora imeti v prvih vrstah svojih borcev tudi izkušene in poštene ljudi. To že uvidevajo široke plasti, ne samo rudarskega delavstva, temveč množic delavstva sploh, pa naj si bo fizičnega ali duševnega, v celi državi. S frazami in z medsebojnim cepljenjem, katerega so povzročili razni frakarji v delavskih vrstah, je proletarijat pomagal proti lastni volji buržuaziji na noge. Ker se pa tega že davno zavedamo, je naša sveta dolžnost, da tudi naše pol speče sotrpine zbudimo in jih privedemo k delu za lastni dobrobit in za dobrobit vsega delavstva. V revirjih vlada po zlomljeni stavki prava brezpravnost. Delavstvo je šikanirano zopet in zopet od hlapcev Trboveljske družbe. Plače rapidno padajo. Kazen na vseh koncih in krajih. Otroci, žene in moške — lačni, raztrgani in bosi in vse to v hudi zimi. Delavstva se polašča obup. Ali je to prav? Ne in zopet ne! Mesto obupa naj se delavstvo oprime poguma! »Pogum velja«, pravi pregovor. Pogumno je treba stopiti skupaj, s pogumom je treba prijeti za delo, ki naj prinese delavstvu tudi sadov. S pogumom in trdno voljo se je treba vreti na delo za združitev delavstva v močnih stanovskih organizacijah, ki morajo voditi razredni boj, ne oziraje se pri tem ne na levo, ne na desno. Tega se zaveda malodane vse delavstvo v revirjih in ze je jelo stopati skupaj v krog »Delavskih Novic«, ki so nam stale na čelu v prejšnjih gigantskih bojih rudarskega delavstva, ki so delavstvu prinesli precejšen materijalni in velik moralen uspeh. Ko pa je delavstvo zgubilo one pridobitve, ki si jih je v težkih bojih in v najtežjih dneh pridobilo, je tudi spregledalo in spoznalo izkoriščevalce delavstva v svojih lastnih vrstah. Zavedajoč se, da je potreba to čimprej odpraviti, se je delavstvo oprijelo svojih »Delavskih Novic«, ki pokažejo vsako kreaturo tako, kot je v resnici. Delavci zaupajo svojim »Novicam«, zato se je pričelo v njih krogu živahno vrvenje. Rudarsko delavstvo bo pometalo najprej izkoriščevalce iz svojih lastnih vrst, da i v bodoče ne bo mogla ta golazen škodovati gibanju, ne samo rudarskega delavstva, temveč delavstva sploh. Na obzorju se pozavlja nova zarja, ki je svetla dovolj, da razžene temine tudi iz zadnjega kota delavskega razreda. Mi ne smemo upati, da imajo na Turjaškem trgu odrešenika za rudarsko delavstvo; oni imajo odrešenika le za lastne želodce in ne za nas. Zavešt nam pravi, da je pravi odrešenik v nas samih. Lastno delo in lastna požrtvovalnost sta nam luč do pravega odrešenja. To delo pa mora biti zopet v skupnosti in mora stremeti za tem, da se celokupnemu delavstvu življenjski položaj izboljša. Ako pa vse to uvidimo, je potrebno, da tudi lastno delo podpiramo in da okrepimo naš glas. Ker pa nas noče slišati nikak meščanski in malomeščanski list, je naša sveta dolžnost, da okrepimo »Delavske Novice«, da se v njih krogu zbiramo in vežbamo za boj. Ako smo dobro oboroženi in dobro izvežbani ter disciplinirani, tedaj nam je mogoče stopiti na branik za naše najosnovnejše življenjske pravice v nadi, da bo naš boj tudi uspešen. Beda, ki tare najhuje rudarsko delavstvo, nas kliče, da stopimo trdno kot en mož z ramo ob ramo v boj za pravice človeštva in za končno osvoboditev delavskega razreda izpod jarma kapitalizma.